

KLASICIZMUS

17. – 18. STOROČIE

- lat. **classicus** = vynikajúci, vzorový, príkladný
- umelecký smer, ktorý vznikol vo Francúzsku (kráľovský dvor Ľudovíta XIV.)
- napodobňoval antické umenie
- podľa antického vzoru si literatúra určila **presné pravidlá**, ktoré sa museli dodržiavať – krásne mohlo byť len to, čo bolo pravdivé a mravné
- **vychádzal z filozofie racionalizmu** – René Descartes: „Cogito, ergo sum“
- pod vplyvom racionalizmu uprednostňovali rozum pred citom a povinnosti pred láskou
  - **vysoké žánre**: óda, elégia, epos, epigram, tragédia
    - vznešené historické námety
    - hrdinovia – príslušníci vysokých vrstiev, vládcovia, veľmoži, vojvodcovia
  - **nízke žánre**: satira, komédia, báika, (próza ako celok)
    - komickosť
    - námety zo života nižších vrstiev (mešťania, sluhovia)
- **súlady krásy, pravdy a dobra** je najvyšším zákonom klasicizmu
- presné pravidlá klasicistickej poézie zveršoval **Nicolas Boileau – Despréaux**
  - **BÁSNICKÉ UMENIE**
    - sformuloval požiadavky na literárne dielo:
      - vyžadoval harmonickú súmernosť
      - logickú jasnosť
      - jednoduchý dej
      - presnosť jazykového vyjadrovania
      - dodržiavanie štýlu a žánru
- 3 jednoty:
  - **JEDNOTA MIESTA** – dej sa odohráva na jednom mieste, jednej scéne
  - **JEDNOTA ČASU** – dej sa odohráva počas jedného dňa
  - **JEDNOTA DEJA** – jednoduchý dej bez vedľajších epizód

- obdobie klasicizmu sa delí:
  - **OSVIETENSKÝ KLASICIZMUS**
  - **VRCHOLNÝ KLASICIZMUS**

OSVIETENSKÝ KLASICIZMUS

- po udalostiach a vojnách 16. a časti 17. storočia šľachta stráca svoju moc, moc sa sústreďuje do rúk panovníka = nastáva obdobie absolutistických monarchií (francúzsky kráľ Ľudovít XIV. – kráľ Slnko: „Štát som ja“)
- priaznivý čas na pestovanie umenia, vedy, učených spoločností
- cirkev prestáva byť najvyššou autoritou, v mnohých dielach sa stáva cieľom ostrej kritiky a pochybností
- objavujú sa dokonca pochybnosti o existencii Boha
- veľký zlom – Veľká francúzska revolúcia 1789 ► presadzujú sa záujmy novej spoločenskej vrstvy – buržoázie
- mení sa charakter Európy, aj slovenská inteligencia sa zapojila do prúdu národného boja a obhajuje nárok na samostatnú existenciu (kultúra, jazyk)

OSVIETENSTVO

- myšlienkové hnutie
- „osvietenie“ širokých meštianskych a ľudových vrstiev vedou, presadzovaním rovnosti, demokratizáciou spoločnosti
- vychádza z učenia racionalizmu
- vyzdvihuje rozum, vedecké bádanie
- žiada oslabenie feudalizmu
- podporuje slobodu človeka
- volá po oslabení cirkevných dogiem
- osvietenský klasicistický autori sa usilovali zbaviť spoločnosť zaostalosti, cirkev tmárstva, ľud povier a nevedomosti
- známi osvietenenci:
  - **Denis Diderot** (Dideró)
  - **Voltaire** (Voltér)
  - **Rousseau** (Rusó)
- osvietenský panovníci – reformami a šírením vzdelania podporovali osvietenské hnutie – Mária Terézia, Jozef II. Reformy M. Terézie

12. 9. 11 ~ Tolerančný patent
 - sloboda tlače
 - zrušenie zobrazových rádov
 - zrušenie hebrejčtiny
 - zriadenie 1. generálneho seminára

↳ školská dochádzka
 ↳ reforma súdnictva

EURÓPSKA KLASICISTICKÁ LITERATÚRA

17. – 18. storočie

FRANCÚZSKO

Pierre Corneille (Kornei)

- prvý veľký dramatik klasicizmu
- písal historické hry a tragédie (vysoké žánre)
- veršovaná dráma **CID**
  - námet čerpal zo španielskej stredovekej literatúry
  - v centre stojí láska Rodriga a Ximény (Chimény)
  - Rodrigo v službách kráľa získa čestný titul cid
  - pomstí urážku svojho otca a zabije otca svojej milej Ximény
  - Ximena uprednostní povinnosť pred citom a žiada trest – Rodrigovu smrť

Obsah:

Láska medzi Donom Rodrigom (Cid) a krásnou Ximénou sa má čoskoro spečatiť sobášom. No ich ceste za šťastím zabránia ich otcovia, ktorí sa veľmi pohádajú. Rodrigov otec, Don Diego, žiada svojho syna, aby pomstil jeho urážku a tak zachoval česť rodiny. Rodrigo je nútený zabiť Dona Goméza, Ximéninho otca, no pritom riskuje, že stratí svoju veľkú lásku. Nakoniec však hlas rozumu zvíťazí nad srdcom a tak Dona Goméza zabije.

Keď sa Xiména dozvie túto zdrvivú správu, je rozhodnutá pomstiť otcovu smrť. Rodrigo však medzitým odchádza do vojny proti Maurom, kde sa mu výborne darí. Domov sa vracia so slávou a od kráľa získava meno (titul) Cid. To však Xiména neznesie a vyžiada si súboj medzi jej nápadníkom Donom Sanchom a Rodrigom, lebo pomstu nechce vykonať vlastnými rukami. Víťazovi súboja sľúbila, že sa stane jeho manželkou. Ona sama sa ho však nechce zúčastniť. Cid porazí svojho protivníka, no necháva mu život i lásku Ximény, na ktorú podľa neho nemá právo a nezaslúži si ju. Z boja sa teda ku Ximéne vracia Don Sancho s úmyslom vziať si ju. Pritom jej povie, že Cid je mŕtvy. Xiména je nešťastná a je odhodlaná prenechať majetok Sanchovi a navždy oplakávať smrť otca i milenca. Tým sa však prezradí, že Rodriga miluje.

Koniec je šťastný: dvaja zaľúbenci sa opäť pomeria. Kráľ vymyslí vynikajúci plán: keďže Xiména ešte dostatočne neoplakala otcovu smrť, Rodrigo odíde na rok do vojny a potom sa zoberú.

- klasicistická dráma dodržiavala 3 jednoty:
  - **jednota času** (príbeh sa musel odohrať za 24 / 30 hodín)
  - **jednota miesta** (príbeh sa musel odohrať na jednom mieste – palác)
  - **jednota deja** (zameranie na jeden dej, žiadne vedľajšie motívy)
- časté sú postavy **rezonérov** – komentujú dej a vyjadrujú mienku autora
- typický verš – alexandrín » 12-slabičný verš s dierézou po 6. slabike

Jean - Baptiste Poquelin Molière

- svoj život zasvätil divadlu ako autor, herec, režisér, riaditeľ divadla
- zomrel na javisku po predstavení svojej poslednej hry **ZDRAVÝ NEMOCNÝ**
- napísal 33 komédií
- **MIZANTROP** (človek, ktorý nenávidí ľudí a stráni sa ich)
- **LAKOMEC**
  - neveršovaná komédia v 5 dejstvách
  - využíva ostrú satiru, slovný a situačný humor
  - spracúva antický námet (Plautus: Komédia o hrnci)
  - zachováva jednotu miesta, času, deja
  - prostredie aj postavy sú meštianske + postavičky sluhov, ktorí sú verní svojmu pánovi a svojim konaním posúvajú dej dopredu
  - autor využíva hyperbolizáciu vlastností postáv (Harpagon je príliš lakomý, Frozína prehnane aktívna)
  - Moliérov prínos do literatúry = princíp zámeny postáv
  - prítomná vášeň v 2 podobách:
    - vášnivá láska k majetku (Harpagon a jeho truhlička s peniazmi)
    - láska zaľúbených párov

Dej drámy sa odohráva v Paríži, kde žije starý vdovec Harpagon so synom Cléantom a dcérou Elizou. Po meste kolujú chýry, že je najväčší lakomec v širokom okolí. A nanešťastie pre jeho deti sa zakladajú na pravde. Starý lakomec nemá inej práce ako čo najviac zarobiť na pôžičkách a obchodoch. Majetku má toľko, že do konca života by nemusel pohnúť ani prstom, ale svojim deťom dá ledva na základné ošatenie. Na ich city nedbá, ba dokonca hľadá pre ne finančne najvýhodnejšieho partnera. Dcére vyberie starého Anzelma len preto, že netrvá na žiadnom vene. Pre seba si vyhládol mladú krásavicu Mariannu. Je síce chudobná, ale aspoň nemá vysoké nároky. Lenže tú istú ženu miluje jeho syn Cléante. Nenechá sa ním uprosiť, nedbajúc na svoj nevhodný vek. Oddaný Cléantov sluha Šidlo - on chce svojmu pánovi veľmi pomôcť, a tak v záhrade nájde a zo zeme vykope Harpagonov poklad. Keď to lakomec zistí, zatočí sa mu celý svet pred očami. Myslí, že je to jeho definitívny koniec. Prišiel o svoje všetko. Na svadbu s Mariannou úplne zabudne. Okamžite začne vypočúvať služobníctvo. Nakoniec mu Cléante vysvetlí ako sa veci majú a dohodne sa s ním na výmene pokladu za Mariannu. Šťastní a spokojní sú všetci. Každý má to, čo považuje za najhodnotnejšie na svete. Harpagon svoj majetok, Marianna a Cléante svoju lásku.

Jean de la Fontaine

- dielo **BÁJKY**
    - nadviazal na predchodcov bájkarov, najmä na Ezopa
    - zbavil bájkymravnú poučnosť
    - podáva satirický obraz doby
    - zastáva sa obyčajných ľudí a zdravého rozumu
-

INTEGRAČNÉ PROCESY V SLOVENSKOM NÁRODNOM OBRODENÍ

- posledné dve desaťročia 18. storočia – výrazné uvoľnenie tvorivosti slovenskej literatúry
- úloha slovenského národného obrodzenia – integrácia slovenskej literatúry a kultúry na základe jednotnej národnej myšlienky
- **4 fázy národného obrodzenia**
  - 1/ 1780 - 1820
    - tolerančný patent – katolíci = evanjelici (podporovali národné uvedomenie)
    - bernolákovci (katolíci) – kodifikácia slovenského jazyka (1787) + Slovenské učené tovarišstvo (1789)
  - 2/ 1820 - 1835
    - Slovenský čitateľský spolok v Pešti
    - Spolok milovníkov reči a literatúry slovenskej
    - Ján Hollý, Martin Hamuljak (katolíci)
    - Ján Kollár, P. J. Šafárik (biblická čeština)
  - 3/ 1835 - 1843
    - štúrovci
  - 4/ 1843 - 1848
    - kodifikácia slovenčiny
    - revolúcia
- **SLOVENSKÉ UČENÉ TOVARIŠSTVO**
  - prvá slovenská kultúrno – osvetová spoločnosť
  - vznik 1789 v Trnave
  - na čele stál Anton Bernolák, pomáhal mu Juraj Fándly
  - cieľom bolo šíriť nový spisovný jazyk, získať stúpencov, vzdávať bernolákovské knihy
  - po celom Slovensku mala spoločnosť pobočky
- **UČENÁ SPOLOČNOSŤ MALOHONTSKÁ**
- **UČENÁ SPOLOČNOSŤ BANSKÉHO OKOLIA**

- KATEDRA REČI A LITERATÚRY ČESKO – SLOVENSKEJ
  - vznikla na evanjelickom lýceu v Bratislave
  - v 30. – 40. rokoch sa stala strediskom výchovy mladých štúrovcov

SLOVENSKÁ OSVIETENSKÁ A KLASICISTICKÁ LITERATÚRA (1780 – 1830)

- 1. fáza národného obrodenia
  - » snaha o uzákonenie slovenčiny ako spisovného jazyka Slovákov
    - **uzákonenie spisovnej slovenčiny Antonom Bernolákom roku 1787**
na základe **Kultúrnej západoslovenčiny**
  - » starostlivosť o povznesenie ľudu vydávaním ľudovýchovných diel a časopisov
- *úradný jazyk = maďarčina*

Anton Bernolák

- * 1762 Slanica na Orave
- štúdium teológie v Trnave, Viedni, Bratislave
- kaplán v Čeklísi, tajomník arcibiskupskej kancelárie v Trnave, dekan v Nových Zámkoch
- † 1813 v Nových Zámkoch
- **uzákonenie spisovnej slovenčiny roku 1787** – za základ si vzal kultúrnu **západnú slovenčinu** (úzus nárečia v okolí Trnavy používaný vzdelancami)
- kodifikačné dielo: **JAZYKOVEDNO – KRITICKÁ ROZPRAVA O SLOVENSKÝCH PÍSMENÁCH** V 1a1.
  - zaoberal sa tu zvukovou (fonetickou) stránkou jazyka
- **SLOVENSKÁ GRAMATIKA** (*gramatica Slavica*)
  - učebnica slovenského jazyka pre školy
  - prvá gramatika slovenčiny
- **ETYMOLOGIA SLOVENSKÝCH SLOV**
  - príručka o tvorení slov
- **SLOVÁR SLOVENSKÍ – ČESKO – NEMECKO – LAŤINSKO – UHERSKÍ**
  - 6 zväzkov
  - príručka slovnej zásoby, výkladový slovník
- Bernolákov spisovný jazyk však nespojil celý národ (východ – západ)

- nebol obojkonfesionálny = používali ho slovenskí katolíci, evanjelici používali biblickú češtinu
- bol to iba jazyk vzdelancov
- bernolákovčina bola neskôr posilou Ľudovítovi Štúrovi pri jeho kodifikácii spisovného jazyka

Juraj Fándly

- * 1750 v Častej pri Trnave
- polosirota, teológia v Budíne a Trnave » katolícky kňaz (Sereď, Lukáčovce, **Naháč**)
- † 1811 v Ompitáli (Doľany)

- svojimi knihami sa snažil sprostredkovať roľníkom praktické vedomosti
- knihy sú jasné a konkrétne, určené pre jednoduchých čitateľov
- úspešne uviedol do života Bernolákov spisovný jazyk
- Fándly je tvorcom prvej slovenskej prozaickej reči
  - **PIENÍ DOMAJSÍ A POENÍ HOSPODÁR**
  - **ZELINKÁR**
  - **O ÚHORoch AJ VČELÁCH ROZMLÚVÁNÍ**
  - **SLOVENSKÍ VČELÁR**
  - **OVČÁR** (rukopis)
    - vyzdvihoval dôležitosť roľníkov » upevňoval sebavedomie poddaných

- Fándly sympatizoval s „osvieteným“ panovníkom Jozefom II., podporoval jeho cirkevné reformy
  - **DÚVERNÁ ZMLÚVA MEDZI MNÍCHOM A DIÁBLOM**
    - schvaľuje zrušenie žobravých rádov (nezaoberali sa školskou alebo sociálnou činnosťou, zneužívali poverčivosť ľudí)
    - mnísi upustili od prvotných rehoľných zásad (chudoba – bohatstvo kláštorov, manuálna práca) a stali sa príťažou pre spoločnosť
    - mnísi udržiavajú ľud v zaostalosti
    - spis vyvolal veľké pobúrenie v cirkvi
    - vyšli iba 2 zväzky, ďalšie cirkev zhabala, Fándlymu zakázala akúkoľvek literárnu činnosť
    - dielo je napísané formou rozhovoru medzi diablom Titinillom a mníchom Atanáziom
    - autor hovorí ústami diabla
    - prvé veľké dielo vydané v bernolákovčine

JOZEF IGNÁC BAJZA

- * 1755 v Predmieri v bohatej gazdovskej rodine
- štúdium teológie vo Viedni » katolícky kňaz na viacerých miestach
- † 1836 v Bratislave
- román **RENÉ MLÁDENCA PRÍHODI A SKUSENOSTI**
  - opisuje zážitky a cesty Reného – syn benátskeho kupca
  - na cestách ho sprevádza učiteľ Van Stiphout
  - 1. zväzok: dobrodružný, exotický charakter
  - dobrodružstvá v Turecku, Egypte, Taliansku
  - exotické prostredie Blízkeho východu, Bajza tu nikdy nebol, poznal to len z kníh
  - chcel Slovákom priblížiť ich spôsob života » mnoho poznatkov zo zemepisu, prírodopisu, o zvieratách a rastlinách
  - osobitne sa zameral na islam, jeho kritiku – cirkevná vrchnosť však v kritike islamu spoznala skrytú kritiku kresťanstva
  - množstvo udalostí a nečakaných zvrátov
  - napínavé, postupné odhaľovanie vzťahov a príčin konania postáv
  - vyšiel tlačou, cenzúra k nemu mala isté výhrady
  - 2. zväzok: cestopisný, kritický charakter
  - zážitky zo Slovenska
  - jednoduchá kompozícia, výchovná funkcia románu
  - chronologické (časové) radenie udalostí pospájané putovaním postáv
  - autor – sprievodca (tovariš cesty) necháva postavy prežiť mnoho príhod, komentuje ich
  - všima si chyby všetkých spoločenských vrstiev
  - prináša mnoho moderných rád a návrhov pre cirkev (napr. bohoslužby v slovenčine)
  - vrchnosť napokon dielo zakázala, tento zväzok tlačou vôbec nevyšiel
  - je to prvý román v dejinách slovenskej literatúry
  - napísaný západoslovenským nárečím a pravopisom, ktorý navrhol sám autor
- zbierka **SLOVENSKÉ DVOJNÁSOBNÉ EPIGRAMATA**
  - zosmiešnenie ľudských slabostí
  - nešetril ani bernolákovcov, lebo Bajza „první ke knihám slováckým led lámal“
- Bajza mal prudkú, sebavedomú povahu » mnohé konflikty
- spor s bernolákovcami o prvenstvo pri uvádzaní slovenčiny do literatúry
- spor s cirkevnou vrchnosťou » odporúčali mu, aby sa viac venoval kňazským povinnostiam

KLASICIZMUS V SLOVENSKEJ LITERATÚRE (1820 - 1840)

- 20. roky 19. storočia – vedúce miesto literárneho vývinu – nová generácia
- Európa – napoleonské vojny
- víťazstvo Ruska v boji proti Napoleonovi
- Rusko = najväčší slovenský národ » menšie slovenské národy – uvedomenie si príbuznosti s týmto národom » viera vo významné poslanie Slovanov v budúcnosti Európy
- idea všeslovanskej vzájomnosti (IVV) – myšlienkový prúd slovenského národného hnutia
- vedecký záujem o slovanstvo, štúdium slovanských jazykov, kultúr, dejín
- IVV = vedomie, že Slováci nie sú vo svojom úsilí o slobodu sami, patria k rodine slovanských národov
- predstavitelia, zástancovia ideí všeslovanskej vzájomnosti: Ján Kollár, Pavel Jozef Šafárik
- Šafárik vnímal IVV inak ako Kollár
- zmýšľal reálne a vedel, že je ťažké dúfať v nejaké veľké slovanské zjednotenie
- jeho predstava bola blízka mladej generácii – vážili si ho, ale neskôr došlo medzi nimi ku konfliktu, pretože Šafárik sa nepriklonil k myšlienke kodifikovať spisovný slovenský jazyk, neveril, že budú úspešní
- nesúhlasil s nimi, i keď slovenský jazyk uznával

Ján Kollár

- * 1793 Mošovce pri Martine
  - gymnázium v Kremnici, Banskej Bystrici a Bratislave – študoval s ťažkosťami, lebo sa narodil v roľníckej rodine a otec nemal pochopenie pre synove štúdiá, finančne ho nepodporoval
  - štúdium filozofie a teológie v Jene » evanjelický kňaz
  - pôsobil 30 rokov v Budapešti
  - na sklonku života univerzitný profesor na viedenskej univerzite
  - † 1852 Viedeň
  - pochovaný v Prahe na olšanskom cintoríne
-
- Kollárovo slovanské uvedomenie sa naplno rozvinulo v nemeckom prostredí pri štúdiách v Jene
  - vplývali na to viaceré skutočnosti:
  - po Napoleonovej porážke pri Lipsku sa Jena stala strediskom nemeckej mládeže, ktorá volala po zjednotení všetkých nemeckých krajín

- na Kollára zapôsobil slobodný život nemeckých študentov a ich silné vlastenecké cítenie
- v tomto prostredí však Kollár pozoroval aj tienisté stránky nemeckého nacionalizmu: rozpínavosť, povýšenectvo a podceňovanie iných národov, najmä slovanských
- Kollár v Jene študoval aj slovenské jazyky a dejiny slovenských národov – videl slávnú minulosť, ale neradostnú prítomnosť – s výnimkou Rusov boli všetky slovanské národy neslobodné
- kým v Nemecku mládež volala po zjednotení, u nás každú zmienku o slovanstve rakúska vláda považovala za vlastizradu a prenasledovala každý pokrokovejší názor a prejav
- pre Kollárov život a jeho básnickú tvorbu bolo dôležité zoznámenie sa s dcérou evanjelického pastora Friderikou Schmidtovou (v jeho dielach vystupuje pod menom Mína)
- matka však bránila dcére, aby sa vydala za Kollára a odišla s ním do Uhorska
- svadba sa uskutočnila až o 16 rokov neskôr, po smrti Friderikiných rodičov

rozsiahla skladba **SLÁVY DCERA**

- vyšla v roku 1832 a obsahovala *Předzpěv* a 5 spevov
- vlastenecké, náučné a ľúbostné sonety
- **Předzpěv** – písaný elegickým distichom
- pôsobivá elégia nad slovanskou minulosťou, v ktorej víťazilo násilie nad spravodlivosťou
  - **5 spevov**
    - » 1. spev – *Sála* – básnik spomína na krásne časy v Jene, lúči sa s Mínou
    - » 2. spev – *Labe, Rén, Vltava* + 3. spev – *Dunaj* - putuje po slovanských krajoch vyznačených riekami, opisuje svoje dojmy
    - » 4. spev – *Léthé* – prechádza s mŕtvou Mínou po slovanskom nebi, aby oslávil všetkých významných Slovanov
    - » 5. spev – *Acheron* – prechádza peklom a zatracuje všetkých odrodilcov
- bohyňa Sláva (predstavuje slovanstvo) sa sťažuje iným bohom na krivdy, ktoré museli vytrpieť Slovania
- bohovia rozhodnú, aby Milek stvoril dcéru Slávy ako ideálny symbol slovanskej budúcnosti
- ona má Slovanom odčiniť predchádzajúce utrpenie a postaviť ich medzi popredné národy sveta
- Mína – ideál slovanskej devy, ktorá ho sprevádza na ceste po slovanských krajinách

*Aj, zde leží zem ta, před okem mým slzy ronícím,
někdy kolébka, nyní národu mého rakev.
Stoj noho! posvátná místa jsou, kamkoli kráčíš,
k obloze, Tatry synu, vznes se, vyvýše pohled.*

Ján Hollý

- * 1785 v Borskom sv. Mikuláši
- gymnázium v Skalici, Bratislave
- teológia v Trnave » katolícky kňaz – pôsobil v Pobeďime, Hlohovci, Maduniciach
- práve **v Maduniciach našiel vhodné podmienky na básnickú tvorbu (v hájiku Mlích pod starým dubom)**
- 1843 požiar zničil madunickú faru, Hollý utrpel popáleniny (najmä oči), Hollý odchádza na **Dobrú Vodu** k svojmu priateľovi Lackovičovi
- † 1849 Dobrá Voda
- písal bernolákovčinou, svoje schopnosti vyskúšal v praktickom básnení
- v tomto jazyku prekladal antických klasikov – Homéra, Ovídia, Vergília
- dielo Jána Hollého obdivovala štúrovská generácia

»» eposy z dejín Veľkomoravskej ríše

- **SVATOPLUK**
  - v 12 spevoch opisuje Svatoplukovu cestu k víťazstvu, jeho boj o víťazstvo
  - dej eposu má hlavnú a vedľajšiu dejovú líniu, ktorú tvoria mytologické – pohanské i kresťanské bytosti
  - v epose sa vyskytuje množstvo postáv, aj mytologických (pohanský boh Černobog)
- epos je spojený s myšlienkami slovenského národného obrodzenia
- básnik vyjadruje obrodenecký pohľad na charakter starých Slovanov
- podľa neho je to národ pracovitý, mierumilovný, pohostinný, nedá si svoje, radšej volí smrť
- **CIRILLO – METODIADA**
  - epos o slovanských apoštoloch
  - centrom deja je Slovensko, ktoré autor predstavuje pomocou ciest oboch vierozvestov
  - v 6 spevoch opisuje príchod Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu, ich život a účinkovanie

- **SLÁV**
  - zaoberá sa témou, pre ktorú nenašiel žiadne historické pramene
  - v 6 spevoch opisuje boje mierumilovných Tatrancov (= Slovákov) s lúpežnými Čudmi, ktorí sa rozhodnú pomstiť svoj nevydarený nájazd do Tatranska
  - nad Čudmi zvíťazí Sláv, ústredná postava eposu – jeho výroky nad porazeným čudským kráľom o mravoch a násilí sú v skutočnosti myšlienky Jána Hollého
- Hollý nazýva svoje eposy *víťazské básne* = bohatierske eposy
- vzorom pre kompozíciu, formu i jednotlivé epizódy boli Homérove a Vergíliove eposy
- obsahujú:
  - propozícia (naznačenie témy, obsahu)
  - invokácia (vzývanie múzy Umky)
  - včleňovanie monológov a dialógov do deja
  - časomerný verš (konkrétne hexameter)
  - rozdelenie na spevy

»» *idylická poézia*

- sú to menšie epické skladby, ktoré autor nazval **SELANKY** (21)
- prostredníctvom Hollého Selaniek vstúpila prvýkrát do poézie slovenská príroda v plnej kráse
- témy sú rôznorodé, postavy majú podobu slovenských pastierov, ktorí vedú pokojný život, venujú sa svojej práci, spevu i zábave a hrám
- myslenie a skutky týchto postáv sú slovenské
- písané hexametrom
- známe sú Jaroslav, Vyvolávaní jara, Pasy, Sláv, Kráska, Vodní muž

Ján Chalupka

- * 1791 Horná Mičina
- teológia v Levoči, filozofia a jazykoveda v Jene
- najprv učiteľ v Ožďanoch a Kežmarku, potom farár v Brezne
- † 1871 Brezno
- význam Chalupkovej tvorby je v dráme, s jeho menom sa spájajú začiatky novodobej slovenskej drámy
- uvedením Kocúrkova začal **Gašpar Fejérpataky** – **Belopotocký** roku 1830 v Liptovskom Mikuláši s ochotníckym divadlom
- Chalupka tvoril satirické frašky

- **KOCÚRKOVO** s podtitulom **LEN ABY SME V HANBE NEZOSTALI**
  - prostredie slovenského malomesta, v ktorom odhaľuje smiešne stránky jeho životného štýlu
  - zosmiešňuje remeselníckych majstrov a úradníkov
  - výsmechu podlieha i hornouhorské prostredie, ktoré sa chce prispôbiť novým, moderným prúdom, ktoré prichádzajú do Kocúrkova zo sveta
  - prelínanie starej i modernej smiešnosti vytvára umelecky živú komiku
  - Kocúrkovo je charakteristické i svojimi postavami – Pán z Chudobíc, majster Tesnošil, panna Trasorítka, doktor Lesebuch
  - v Kocúrkove sa schádza rada na voľbu nového učiteľa
  - čižmársky majster Tesnošil podporuje susedovho syna Martina, ktorý sa má oženiť s jeho dcérou Aničkou
  - konvent však vyvolí učiteľa Slobodu, keď príde do Kocúrkova, Tesnošilka sa ho usiluje získať pre Aničku, no Sloboda sa zaľúbil do dcéry starého učiteľa
  - Sloboda má učiť deti po maďarsky, to však odmietne, lebo je uvedomelý Slovák
  - jazyková komika sa zakladá na používaní maďarských fráz a slov pánom z Chudobíc a Tesnošilom kvôli „vyššiemu postaveniu“
- **VŠETKO NAOPAK**
- **TRASORÍTKA**
- **TRINÁSTA HODINA**
- **STARÚŠ PLESNIVEC**
- objektom Chalupkovej satiry je ľudská hlúposť, obmedzenosť podaná formou anekdoty
- jeho satira je skôr humorne výsmešná ako tragicky krutá, preto jej vyhovovala forma frašky
- Chalupka písal svoje hry po česky, neskôr ich prepísal do slovenčiny